

УДК 328.185:321.64(477)

*Кушнар'ов І. В., Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України***ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ ПОЛІТИЧНОЇ КОРУПЦІЇ ЯК ХАРАКТЕРИСТИКА
ПОЛІТИЧНОГО ЛАНДШАФТУ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ**

Розглянуто проблему політичної корупції в Російській Федерації. Акцентовано на системному характері проблеми та тенденції до її поглиблення. Наголошено на проникненні тіньових відносин у легальну сферу політики, зростанні впливу тіньових процесів на політичний дизайн країни. Звернено увагу на особливості електоральної корупції, порушення у фінансуванні партій, лобіюванні. Серед причин масштабної політичної корупції у Російській Федерації визначено злиття органів влади та власності (великого капіталу), низький рівень участі громадян у контролі над державою. Відзначено несформованість механізмів впливу громадянського суспільства Росії на державу. Досліджено громадські антикорупційні ініціативи. Констатовано декларативний характер численних антикорупційних норм, які не створюють ефективних механізмів підзвітності політичного процесу. Привернено увагу до інституціоналізації політичної корупції в Російській Федерації.

Ключові слова: Російська Федерація, політична корупція, антикорупційна політика.

Політична корупція сьогодні є проблемою глобального масштабу. Нею більшою чи меншою мірою охоплені усі держави. Але одним вдається максимально «приборкати» це соціальне зло, інші ж, не маючи мотивованого керівництва зі сильною політичною волею до антикорупційної боротьби, увійшли в фазу системної корупції.

Для більшості держав пострадянського простору політична корупція перетворилася на чинник, який стримує демократичний поступ, перешкоджає транзиту цінностей правової держави. Оскільки Україна декларує намір боротьби з політичною корупцією, але ще не досягла у цьому вагомих успіхів, то актуалізується завдання вивчення досвіду інших держав, які також є на старті антикорупційної боротьби та стикаються з низкою викликів.

Російська Федерація є з-поміж держав, уражених системною корупцією. Її досягнення у протидії політичній корупції малопомітні; дієві антикорупційні механізми у політиці наразі мають радше декларативний характер, а тому антидосвід цієї держави не може вивчатися під кутом зору можливої апробації на українському ґрунті. Втім, у частині порівняльних політологічних розвідок видається важливим аналіз особливостей російського варіанту політичної корупції та механізму протидії їй.

Політична корупція у Російській Федерації – мало досліджений об'єкт вивчення української політичної науки. Спроби збагнути природу цього явища та механізм протидії йому робилися найперше російськими дослідниками та міжнародними інституціями. Виділимо науковий доробок із проблематики дослідження С. Андрейчук, В. Гельмана, Д. Зарандії, Є. Корнілова, А. Наронської, Ю. Нісевича, В. Римського та ін. Нашим завданням постає вивчення особливостей проявів російської політичної корупції як неформального інституту політики, з'ясування основних перешкод, які стримують прогрес цієї держави в протидії корупційним практикам у царині електорального процесу, партійного фінансування, лобіювання тощо.

Корупція стала основним механізмом функціонування російської влади; це автоматично відкидає другий варіант владного механізму – конкуренцію. За оцінками Transparency International Росія є в зоні максимального корупційного ризику. Станом на 2016 р. вона займала 134-е місце в Індексі сприйняття корупції. Коливання у цьому рейтингу за останні п'ять років незначні, прогресивна динаміка відсутня: 2012 – 28, 2013 – 28, 2014 – 27, 2015 – 29, 2016 – 29 балів. Д. Зарандія називає політичну корупцію «тіньовою владою Росії» [4]. Є. Корнілов констатує, що «корупція в Росії набула небачених розмірів»; країна «підійшла до межі, за якою втрачається керованість державними інститутами і починається їх руйнація, пришвидшеними темпами деградують економіка та соціальна сфера, а сама держава поступово перетворюється у недієздатне утворення, квазідержаву, котра не має стійких перспектив розвитку» [7, с. 5]. Такі реалістичні оцінки характеризують Російську Федерацію як типову недемократичну державу, яка лише декларує демократичні цінності. Погоджуємося з Ю. Нісевичем, який визначає тип

політичного режиму сучасної Росії як «неоавторитарний» різновиду «корпоративний персоніфікований» (В. Путін та його політичний наступник у 2008–2012 рр. Д. Медведєв) [11, с. 116]. Практично для усіх неоавторитарних держав (винятком є Сінгапур) характерний високий рівень політичної корупції, це узалежнені характеристики.

В умовах сучасної Росії політична корупція не лише широко розповсюджена, а й є однією з форм своєрідної інтеграції політичного простору, пов'язуючи бізнес із політиками, опозиціонерів – з урядовцями і под. Відбулася інституціоналізація політичної корупції; це явище набуло системного характеру [8, с. 89]. Фактично політична корупція в Росії постає як «негативний ефект неформальної інституціоналізації» [3, с. 7]. Спостерігаються протиріччя у владі офіційних і тіншових інститутів Росії, а також різноманітні міжінституціональні дихотомії. «Органи державної влади формуються не лише законодавчо, формально, але і неформально, закрито. При цьому клієнтарні відносини пронизують обидві ці форми, причому тіншові структури виступають нерідко як провідні, такі, що визначають політичний вплив на усі структури політики, економіки і т. д.» [4, с. 7]. Тіншові відносини проникають у легальну сферу політики, зростає вплив непрозорих процесів на державний менеджмент, увесь політичний дизайн країни. Основними сферами політичної корупції Росії є електоральний процес, фінансування партій, лобізм.

Російська політична корупція увиразнена у непотизмі та різних формах, способах привласнення суспільних і державних благ для особистісного чи колективного (зокрема, партійного) використання. Вона проявляється у зловживаннях ресурсами влади політиками, які спричиняють цим шкоду інтересам суспільства та держави (відбувається свого роду «приватизація влади»). Це стається, позаяк інтереси політиків у недемократичній державі більшою чи меншою мірою йдуть всупереч інтересам виборців; є велика спокуса використати управлінські ресурси у своїх персональних, або ж корпоративних (партійних) інтересах. Прикладами можуть слугувати непрозорий позаконкурсний механізм кадрових призначень на високі державні посади за принципом непотизму, лояльності чи особистої відданості тощо. Головним чинником успішної або ж невдалої кар'єри російського чиновника, політичного діяча вже традиційно виступають особисті зв'язки, базовані на відданості та покровительстві.

Політична корупція в Росії має низку характеристик: 1) фактичне спотворення механізму виборчого процесу шляхом фальсифікації результатів виборів, яке має за мету утримання (узурпацію) влади та незмінність політичної системи держави; 2) утворення та розвиток фінансово-політичних груп, які концентрують великі ресурси й у середині яких у вузькому колі приймаються стратегічні державні рішення без винесення на ширше обговорення; 3) відсутність реальної політичної конкуренції; 4) формування органів виконавчої влади не за професійною ознакою, а за особистою відданістю керівництву; 5) державна підтримка (фінансова, інформаційна та ін.) лише однієї політичної сили («партії влади») та ін. Чи не найнебезпечнішим у російській політичній корупції є те, що вона уразила судову та правоохоронну системи.

Недосконалість партійно-політичної системи в Росії, відсутність повноцінних партій, які реально б виражали інтереси певних соціальних груп, зумовили те, що російські партії почали розвиватися у двох напрямках: або представляють інтереси виконавчої вертикалі, або перетворюються у бізнес-проекти зі залучення фінансів шляхом отримання підтримки від влади в обмін за голоси при розгляді певного законопроекту.

Серйозною проблемою в царині політичної корупції Росії залишається нецивілізований лобізм. Звичайно ж, відкритий шантаж і погрози застосовуються нечасто, але практикується низка форматів взаємного обміну за лобістські послуги. Корупційна компонента російського політичного процесу стала виражатися у лобіюванні одних законопроектів і гальмування інших в інтересах певних фінансово-промислових груп, які фінансують партії, економічно стимулюють діяльність депутатів, спроможних вплинути на рішення нормотворчих органів.

Численні антикорупційні норми російського законодавства мають популістський декларативний характер і не створюють ефективних механізмів політичної підзвітності. Наприклад, такою є російська система декларування доходів, яка є формальною процедурою, а не інструментом антикорупційної протидії [9, с. 71]. Адже відсутня перевірка на індикатори корупції, наприклад, відповідність доходів і витрат підзвітного; не усі суб'єкти громадського контролю (наприклад, громадяни, ЗМІ, НДО) можуть подавати запити для проведення перевірки

декларації. Водночас потреба упорядкування цього механізму очевидна, адже великою проблемою залишається володіння представниками російського істеблішменту значними об'єктами власності. Ці об'єкти є предметом уваги Фонду боротьби з корупцією О. Навального. Але проблемою таких розслідувань є те, що справжнього власника активів практично неможливо простежити. Одне із найрезонансніших розслідувань 2017 р. стосується прем'єр-міністра Д. Медведєва (<https://dimon.navalny.com/#intro>); влада відкинула обвинувачення, звинувативши О. Навального у початку агресивної електоральної президентської кампанії-2018 (позбавлений 08.02.2017 р. пасивного виборчого права у зв'язку зі судимістю).

Виразно в Росії проявляється такий різновид політичної корупції як електоральна. Схоже, що вибори організуються не для ротації, а для «узурпації влади керівною елітою та концентрації існуючого політичного курсу» [7, с. 6]. Російський політолог Ю. Нісевич вказує на типові прояви цього виду корупції: «створення переваг представникам правлячих політичних сил і груп, придушення політичних конкурентів, спотворення вільного волевиявлення громадян шляхом протиправного використання у виборчому процесі державних структур, їх посадовців і ресурсів» [10]. Зміст інституційного механізму електоральної корупції полягає у зловживанні адміністративним ресурсом публічної влади під час виборчого процесу. Своєрідна приватизація влади правлячою номенклатурою стартувала ще від парламентських і президентських виборів 2003–2004 рр. Їх результати уможливили перехід до наступного етапу формування владної вертикалі, коли номенклатурно-олігархічні клани здійснили корупційне «захоплення влади». У наступному виборчому циклі 2007–2008 рр. партія «Єдина Росія» та кандидат на посаду глави держави від правлячої номенклатури завдяки корупційним діям повністю придушили електоральну конкуренцію, перетворивши парламентські та президентські вибори в адміністративно керований механізм «із плебісцитарної легітимації правлячого політичного режиму» [12, с. 190].

Проявом політичної корупції є те, що «Єдина Росія» як «партія влади» отримує опосередковану та пряму державну підтримку. Це не передбачено законодавством про політичні партії, підриває довіру до партійної та електоральної систем. За такої ситуації змінити ситуацію може міцний союз опозиційних партій і громадянського суспільства, які публічною антикорупційною активністю можуть якщо не зупинити, то принаймні знизити рівень зловживань високопосадовців, які створюють преференції для однієї партії.

Експерти «Трансперансі Інтернешнл – Росія» у своїх звітах [6] доводять наявність прихованого державного фінансування політичної партії «Єдина Росія» через надання великих державних контрактів компаніям – донорам партії – в обмін на подальшу підтримку партії та її кандидатів ними. Серед таких донорів – «Концерн Монарх», «Томська домобудівна компанія», «ЕкоЛайн» та ін., які спонсорували «Єдину Росію» у розмірі від 10 млн руб. кожна. Наведені факти слугують доказами, що у Росії фактично склалася партійна монополія на отримання підтримки донорів, які працюють із державними замовленнями як на регіональному, так і на федеральному рівнях. Отримання державних контрактів великими донорами «Єдиної Росії» може напряму пов'язуватися з їх готовністю фінансово підтримувати «партію влади» та її кандидатів. Ці великі провладні донори зазвичай отримують додаткові преференції корупційного характеру – вони стають фактично монополістами на ринку державних послуг у своїх галузях. Окрім цього, очільники компаній-спонсорів переважно є депутатами різних рівнів, працюють у комітетах і комісіях, які здійснюють безпосередній вплив на «правила гри» у царині своїх бізнес-інтересів. Вони використовують своє становище для прийняття норм, котрі впливають на дохідність керованих ними компаній. А норми про конфлікт інтересів у Росії є настільки розмиті, що не дозволяють чітко виявити наявність такого конфлікту інтересів у депутатів-підприємців.

У ході останніх виборів (2016) до Державної Думи Російської Федерації було зафіксовано (некомерційною організацією «Голос», «Трансперансі Інтернешнл – Росія» та ін.) багато зловживань корупційного характеру [1]. Оприлюднювана в обов'язковому порядку інформація не була достатньою, щоб виявити, хто ж підтримує певного кандидата, партію (на цьому виді виборів застосовується змішана виборча система): вона доносилася регіональними, окружними виборчими комісіями несвоєчасно, фрагментарно, або й узагалі є закритою для громадян. Нижній поріг, від якого суб'єкти виборчого процесу зобов'язані декларувати пожертви – аж 200 тис. руб. (поріг був підвищений від 25 тис. руб., що є відходом від політики прозорості).

Головною проблемою у забезпеченні прозорості пожертв є використання некомерційних організацій для фінансування кандидатів, адже НДО не розкривають своїх донорів перед громадськістю, тому походження фінансових ресурсів залишається утаємниченим. Єдиним видом НДО, які не можуть фінансово долучатися до виборчого процесу є благодійні організації-«іноземні агенти». До прикладу, одним із потужних донорів кандидатів від «Єдиної Росії» є некомерційна організація «Фонд майбутніх поколінь», різноманітні регіональні фонди (наприклад, Башкортостанський фонд регіонального співробітництва та розвитку, Краснодарський фонд регіонального співробітництва, Санкт-Петербурзький фонд розвитку та ін.). Підтримка НДО зафіксована не лише щодо «Єдиної Росії», а й щодо інших партій («Справедлива Росія», «Яблуко», «Партія Росту» та ін.), але «партія влади» та її кандидати-мажоритарники лідирують у розмірах фінансування. Саме тому доцільно законодавчо унормувати обов'язок суб'єктів виборчого процесу розкривати інформацію від спонсорів, які внесли пожертви уже починаючи від 25 тис. руб. Усі фінансові документи усіх кандидатів мають оприлюднюватися відповідаючи єдиній формі представлення, що допомогло б уникати інформаційних прогалин. Некомерційних організацій, які спонсорують партії, мають у такому випадку звітувати перед суспільством про власних донорів.

Звернемо увагу, що іноземцям заборонено фінансувати виборчі кампанії у Росії. Раніше таких випадків попри заборону було чимало. На виборах-2016 їх кількість зменшилася, але «Трансперенсі Інтернешнл – Росія» зафіксувала випадки [1, с. 6], коли партію «Єдина Росія» спонсорували структури, власниками яких є офшорні компанії (найчастіше, кіпрські). Часто встановити, хто ж насправді пожертвував кошти, неможливо.

Схоже, що електоральна корупція у Росії вступила в таку фазу, що застосування політичних технологій (до прикладу, організація передвиборчої агітації) не можливе поза корупційними схемами [5]. Системне спотворення конкуренції у політичному просторі Росії зумовило порушення стандартів чесних демократичних виборів.

Використання адміністративного ресурсу, включно зі залученням бюджетних коштів в інтересах конкретних політичних сил, є чи не головною корупційною проблемою виборчої системи Росії. Порушуючи норми законодавства, посадовці, цілі державні інститути підтримують політичні партії та кандидатів. Як зауважено у дослідженні «Трансперенсі Інтернешнл – Росія», «державні органи й органи місцевого самоврядування закуповують послуги політтехнологів, які потім проводять закриті соціологічні опитування, розробляють стратегію та тактику інформаційних кампаній, контент для їх наповнення, організують публічні слухання, працюють із лідерами громадської думки, протестними групами і т. п. Усі це здійснюється коштом платників податків без будь-якого звіту перед ними» [2, с. 26]. Фактично органи влади та місцевого самоврядування на постійній основі надають не передбачену законом опосередковану матеріальну підтримку конкретним політичним партіям і кандидатам.

Відповідно до ст. 34 Федерального закону «Про політичні партії» (2001) контроль за фінансуванням політичних партій покладається на систему виборчих комісій. Але виборчі комісії не належно виконують цю функцію, адже не є наділені відповідними компетенціями та повноваженнями для такої роботи. Виявлення тіньового фінансування потребує не лише знання законодавства про вибори, а, найперше, постійного аудиту державних витрат, діяльності високопосадовців, моніторингу фінансових потоків, у т. ч. тіньових.

Для ефективної боротьби з адміністративним ресурсом і тіньовим фінансуванням (у т. ч. державним) необхідна політична воля, а також наявність сильного суспільного запиту, який зобов'язав би владу узгоджувати свої дії з нормами чинного законодавства. Наразі можна спостерігати відсутність як першої, так і другої названих складових антикорупційного процесу. Необхідна реальна, а не популістськи декларована увага до запобігання адміністративному ресурсу та тіньовому бюджетному фінансуванню. Вочевидь, для цього потрібен щонайменше перегляд функцій і повноважень виборчих комісій, відділення функцій організацій виборів від функцій фінансового контролю. Видається, що функції фінансового контролю узагалі доречно передати окремим органам фінансового аудиту.

Одним із небагатьох масштабних проєктів, спрямованих на протидію різним видам російської корупції, є краудфандинговий проєкт «РосПил» (<http://rospil.info/>) опозиціонера О. Навального. Стартувавши з моніторингу за зловживаннями у сфері державних закупівель, він

охопив низку кампаній, наприклад: 1) акція #20 (<https://20.navalny.com/>), яка передбачає вимогу ратифікації ст. 20 Конвенції ООН проти корупції (2003), що передбачає запровадження покарання за незаконне збагачення; 2) наповнення сайту «Чорний блокнот» (<http://blackbook.wiki/>). У «блокнот» станом на вересень 2017 р. було внесено 516 осіб, які з політичних мотивів приймають антизаконні рішення з описом конкретних епізодів; 3) аналіз муніципальних кланів на прикладі Санкт-Петербурга (<https://petrograd.fbk.info/>).

Також відзначимо роль проектів, здійснюваних зусиллями «Трансперенсі Інтернешнл – Росія», як-от проект «Декларатор» (<http://declarator.org/>). Станом на вересень 2017 р. опрацьовано понад 40 тис. декларацій публічних посадовців. Причинами організації такого проекту є те, що часто декларації, оприлюднені на відповідних відомчих сайтах, швидко «зникають», відсутній єдиний формат для публікації декларацій, що ускладнює роботу з ними. Цим створюється простий інструмент для медіа та громадських активістів, які контролюють співвідношення доходів і витрат підзвітних осіб.

Зауважимо, що у Росії будь-які антикорупційні розслідування агресивно сприймаються державою, в той час як у демократичних державах антикорупційні інституції є партнерами влади у розбудові правової державності. Найбільш резонансними є переслідування О. Навального. Також особливу позицію держава зайняла щодо «Трансперенсі Інтернешнл – Росія»: організацію прокуратура зобов'язала зареєструватися у статусі «іноземного агента» (у 2015 р. організація включена у такий реєстр і всі судові апеляції аби змінити свій статус були програні). Організація сприймає це рівнозначно підозрі її у шпигунстві, у той час як свою місію вбачає у боротьбі з корупцією з використанням неполітичних, непартійних інструментів.

Загалом Росія є прикладом деформованої держави, у якій конкуренцію успішно витіснила корупція. Саме вона є двигуном (хоч краще сказати – гальмом) усіх державних, політичних, економічних та інших процесів. Влада є «захопленою», її ротація практично не відбувається, «правлячі політико-економічні угруповання повністю приватизують публічну владу, використовують її владно-примусові повноваження й адміністративні ресурси для досягнення своїх корисних цілей» [11, с. 111]. Прагнення зберегтися при владі за будь-яку ціну неминуче зумовлює придушення політичної конкуренції та її заміщення політичною корупцією. Метою приходу до влади ставляться не вищі громадянські цінності, а намір використати потенціал країни в інтересах себе та свого оточення.

В умовах збереження домінуючих сьогодні в Росії традиційних духовних цінностей і преференцій, проблема навіть мінімізації обсягів політичної корупції не видається можливою: домінує правовий нігілізм. Корупція стала системоутворюючим чинником російської політичної системи. Вона уразила та zdeформувала усі гілки російської влади, принципово змінюючи зміст і характер діяльності усіх суб'єктів політики. Масштаби, специфіка та динаміка політичної корупції у Росії є наслідком низки проблем у розвитку цієї держави (політичних, економічних, соціокультурних та ін.). Корупційні відносини у російській політиці за останні роки не скорочуються, а поглиблюються, набувають нових форм, які стримують розвиток цієї держави, є викликом національній безпеці, репутаційною загрозою.

Бібліографічний список:

1. Андрейчук С. Избирательная кампания на выборах в Госдуму-2016 финансировалась непрозрачно и с использованием теневых схем: аналитический доклад. – М. : Трансперенси Интернешнл – Россия, 2016. – 21 с.
2. Андрейчук С. Кривое зеркало: административный ресурс и бюджетные деньги в московской политике. Аналитический доклад «Трансперенси Интернешнл – Россия» / С. Андрейчук, Л. Хомайко. – Барнаул, 2017. – 30 с.
3. Гельман В. Я. «Подрывные» институты и неформальное управление в современной России / В. Я. Гельман // Полития. – 2010. – № 2 (57). – С. 6–24.
4. Зарандия Д. А. Политическая коррупция как форма теневой власти : автореф. дисс. ... канд. полит. н. : 23.00.02 / Дина Александровна Зарандия. – Ростов-на-Дону : Южный федеральный ун-т, 2012. – 26 с.
5. Кагарлицкий Б. «Штормовое предупреждение». Коррупция в российских политических партиях (анализ, технологии, последствия) / Б. Кагарлицкий. – М. : Ин-т проблем глобализации, 2006.

6. Как зарабатывают на госконтрактах крупнейшие доноры политических партий. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://transparency.org.ru/special/donory/>
7. Корнилов Е. П. Политическая коррупция – фактор деградации государства / Е. П. Корнилов // Обозреватель-Observer. – 2012. – № 9. – С. 5–11.
8. Коррупция в Российской Федерации: генезис, формы, технологии, противодействие / под ред. Н. Н. Меньшениной. – Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та, 2014. – 202 с.
9. Наронская А. Г. Политическая коррупция: институциональный аспект / А. Г. Наронская // Известия Уральского федерального университета. – Сер. «Общественные науки». – 2017. – № 1 (161). – т. 12. – С. 67–72.
10. Нисневич Ю. Политическая коррупция: определение, формы проявления, механизм и ресурсы // Технологизация политических процессов в условиях глобализации: теория, опыт, перспективы / Под общ. ред.: В. И. Камышев, О. Е. Гришин. – М. : Федерация мира и согласия, 2012. – С. 193–201.
11. Нисневич Ю. Современный авторитаризм и коррупция / Ю. Нисневич // Мировая экономика и международные отношения. – 2017. – № 1, том 61. – С. 108–120.
12. Нисневич Ю. Электоральная коррупция в России: политико-правовой анализ федеральных избирательных кампаний в 2003–2012 годах / Ю. А. Нисневич. – М. : Фонд «Либеральная Миссия», 2014. – 204 с.

Кушнарев И. В. Институционализация политической коррупции как характеристика политического ландшафта Российской Федерации.

Рассмотрена проблема политической коррупции в Российской Федерации. Акцентировано на системном характере проблемы и тенденции к ее углублению. Отмечено проникновение теневых отношений в легальную сферу политики, рост влияния теневых процессов на политический дизайн страны. Обращено внимание на особенности электоральной коррупции, коррупции в финансировании партий, лоббировании. Среди причин масштабной политической коррупции в Российской Федерации определены слияние органов власти и собственности (крупного капитала), низкий уровень участия граждан в контроле над государством. Отмечено несформированность механизмов влияния гражданского общества России на государство. Исследованы общественные антикоррупционные инициативы. Констатирован декларативный характер многочисленных антикоррупционных норм, которые не создают эффективных механизмов подотчетности политического процесса. Привлечено внимание к институционализации политической коррупции в Российской Федерации.

Ключевые слова: *Российская Федерация, политическая коррупция, антикоррупционная политика.*

Kushnarev I. V. Institutionalization of political corruption as characteristic of political landscape of Russian Federation

The problem of political corruption in Russian Federation is studied. The accent is given to the systematic character of the problem and tendencies to its sharpening. The emphasis is given to the penetration of the shady relations in legal politics sphere, increase of the influence of shadow processes on the political design of the state. Attention is paid to peculiarities of electoral corruption, corruption in party financing and lobbyism. Merger of government authorities and belongings (large capital), low level of participation of citizens in control of the state are defined among other reasons of large scale political corruption in Russian Federation. Non-formed mechanisms of influence of civil society of Russia on state were presented. Some public anti-corruption initiatives (project of Navally "RosPil") were studied. Decorative character of numerous anticorruption regulations, not creating efficient mechanisms of political answerability, is stated. Attention is drawn to institutionalization of political corruption in Russian Federation.

Keywords: *Russian Federation, political corruption, anti-corruption policy.*